

# Sayı Editörü'nden

Merhaba,

Dergimizin bu sayısının ana konusu, **“Değişen Arap Dünyası ve Orta Doğu”**. Konuyu farklı boyutlarıyla irdeleyen yazılar yer alıyor dosyamızda.

İlk yazı, Prof. Dr. Oktar Türel'in: *2011 Yazında Orta Doğu'yu Düşünürken*. Yazı, tanıtıcı giriş bölümü ile bunu izleyen beş bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde Orta Doğu için 1873–2010 dönemini kapsayan özlü bir tarihsel arka plan sunulmaktadır. Üçüncü bölümde Mısır, Tunus, Libya ve Suriye'de 2011'in ilk sekiz ayında yaşanan ayaklanma ve çatışmaların üzerinde yükseldiği toplumsal/siyasal taban ve geçtiği aşamalar irdelenmektedir. Uluslararası sistemin hegemonik gücü ABD'nin 2000'li yıllarda Orta Doğu'daki gelişmeleri nasıl bir süreklilik içinde algıladığı ve yönlendirmeye çalıştığı (“düzen içinde dönüşüm”) dördüncü bölümün konusudur. Beşinci bölüm, günümüz Orta Doğusundaki İslamcı siyasal hareketlerin en etkilisi ve yaygını olan Müslüman Kardeşler üzerindeki saptama ve değerlendirmelere ayrılmış, Müslüman Kardeşler'in bölgesel vizyonu ile emperyalizmin neoliberal küresel vizyonu arasındaki uzlaşma olasılıkları sorgulanmıştır. Altıncı (ve son) bölümde ise gelecek öngörülerine yer verilmekte, Orta Doğu'daki halk hareketlerinin bugünkü zemini üzerinde özgürlükçü ve çoğulcu demokratik rejimlerin yeşerme olasılığının düşüklüğüne işaret edilmektedir. Türkiye'ye yakıştırılan Orta Doğu'ya Rol modelliğinin ne denli anlamlı ve gerçekçi olduğu da bu bölümde tartışılmıştır.

Oktar Hoca'nın kapsamlı yazısını, Doç. Dr. Recep Boztemur'un *Arap İsyanı (1916 – 1918)* takip ediyor. Dr. Boztemur, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli üç cephesinden biri olan Güney cephesinde 1916 yılında ortaya çıkan Arap isyanını incelerken Arap isyanının Arap milliyetçiliğinin sonucu olmadığını, savaş koşulları içinde gelişen ve İngiltere ve Fransa tarafından desteklenen bir stratejik düşüncenin sonucunda oluştuğunu irdeliyor. Yazı, isyanın Mekke Emiri Şerif Hüseyin'in Arapları birleştirmekten çok Hicaz ve diğer Arap topraklarında hâkimiyet mücadelesinin sonucu olduğunu da tartışmaya açıyor.

Doç. Dr. Mehmet Şahin, *1950–1960 Arap Devrimleri ve 2011 “Arap Baharı”*: *Benzerlikler ve Farklılıklar* başlıklı mukayeseli tarih çalışmasını, Arap Baharı'nın özelliklerinin, gelişme yönünün ve yol açabileceği sonuçların 1950'li yıllarda gerçekleşen Arap siyasal hareketlerinden hareketle anlaşılabilirliği tezine dayandırıyor. Osmanlı Devleti'nin sona ermesinden günümüze Arap coğrafyasında

meydana gelen siyasi hareketlerin, günümüzde Arap halk hareketleri için de belirleyici olacağını savunan Dr. Şahin, Arap Baharı'nın çağın farklı toplumsal ve siyasal koşulları nedeniyle önceki devrimlerden farklılaştığını belirterek Arap Baharı'nın Arap Orta Doğusu'nda toplumsal hareketlere ivme kazandırmasının ve Arap halkları açısından olumlu sonuçlar üretmesinin önünde ciddi engeller olduğunu irdeliyor.

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık'ın *Arap Ayaklanmaları: Dönüşümü Etkileyen Faktörler* başlıklı yazısı ise, 2011'de Tunus'ta başlayan Arap ayaklanmalarının niteliğine ilişkin genel bir analiz yapmaktadır, ardından ayaklanmaların çıktığı ülkeleri sınıflandırarak özellikle iki faktör açısından bu ülkelerdeki gelişmeleri incelemektedir. Yazıda, farklı ülkelere özgü diğer faktörlerin de önemini kabul etmekte, ancak iki temel etkenin, Orta Doğu ülkelerinin toplumsal özellikleri ile uluslararası ve bölgesel siyasetteki yerlerinin bu ülkelerdeki siyasetin evrilmesinde en önemli iki faktör olduğunu iddia etmektedir.

Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin, *Suriye'de Baas Yönetimi* yazısında Suriye'deki gelişmelerin perde arkasının irdeliyor. Yazara göre, "Arap Baharı" olarak adlandırılan son dönem Orta Doğu gelişmelerinden önemli derecede etkilenen Suriye'deki muhalif hareketlerin temelinde 1963 yılından beri ülkeyi tekelinde tutan Baas Partisinin ve 1970 yılından itibaren de Baas Partisine hâkim olan "Esad Hanedanlığı"nın uyguladığı / uygulamakta olduğu politikalar yatmaktadır. Baas / Esad Hanedanlığı, yıllarca ülke içindeki hâkimiyetini kilit noktalara kendi yandaşlarını yerleştirdiği "ordu" ve "istihbarat"a dayandırmaktaydı. Günümüzde, uluslararası destek de bulan Suriye muhalefeti, sesini yükseltmekte ve rejimin sonunu hazırlamaktadır.

*Bahreyn'de Arap Kışı: Şiiilerin Demokrasi Mücadelesi* başlıklı yazı ile Doç. Dr. Veysel Ayhan, Arapça'da iki deniz arasındaki ada anlamına gelen Bahreyn'i günümüzde Basra Körfezi'ndeki mezhepsel çatışmanın odağında olan bir ülke olarak değerlendiriyor. Dr. Ayhan, ülkenin yönetici elitleri olan Sünniler ile Şii halk arasında yaşanan gerginliklerin 2011 Şubatı'nda yeni bir çatışmanın yaşanmasına yol açtığına değinerek Bahreyn'deki mezhepsel çatışmaların başlangıcının Katar Emiri olan El Halife'nin 1782-83'lerde Bahreyn'deki İran etkisini ortadan kaldırmasıyla başlatılabileceğini vurguluyor. Bu analitik çalışma, 2011 yılında tüm Arap dünyasında etkili olmaya başlayan Arap Baharının Bahreyn'deki anlamının Şiiilerin siyasal, iktisadi ve idari alanda Sünnilerle eşit temsilini sağlayacak anayasal değişikliklerin sağlanmasıyla gerçekleştirilebileceğini vurgulamaktadır.

*Dosyamızdaki H. Miray Vurmay'ın yazısı, Bir İhtimal Daha Var (mi?): "Arap*

*Baharı” Gergefinde Suriye’ye Dair Bir Sistem Analizi’dir. Yazara göre, Suriye modern Ortadoğu’da hem bölgesel hem de küresel anlamda yirminci yüzyılın kilit ülkesidir. Kendi içinde çelişik, katı siyasal sistemi ve iç içe geçmiş çelişkiler ile örülü sosyolojik yapısı ile son derece karmaşık bir siyasal-toplumsal yapıya sahip olan Suriye, alan ve nüfus olarak sahip olduğu görece küçük sınıfların aksine tarihsel süreçte edindiği “güç” ile bölgesel anlamda önemli bir konuma gelmiştir. Tarihin aynasından yansıyan söz konusu Suriye resminin altında ise hiç kuşkusuz Suriye tarihinin otuz yılına imzasını atan Hafız Esad ismi bulunmaktadır. Suriye, bu makalede genel bir sistem analizine tabi tutularak bugün “Arap Baharı” metaforu çerçevesinde gündemde olan sorulara cevap bulmaya gayret etmektedir.*

Prof. Dr. Sina Akşin Hocamız, *Orta Doğu’yu İbn Haldunca Anlama Yönünde Bir Not* ile İbn Haldun’un metodolojisi ile çöl ülkelerinin ekonomi-politik yapıları üzerine değerlendirmelerde bulunurken emekli büyükelçi Ali Tuysan *Arap Baharı ve Libya Örneği* başlıklı yazısı ile son dönemdeki gelişmelerin ayrıntılarını okuyucuya özetliyor.

Ana dosya konumuz dışında içerikleri itibariyle ülkemizdeki ciddi tartışmalara ışık tutacak üç yazı daha var bu sayımızda.

Bunlardan ilki, Yrd. Doç. Dr. Gülbiye Yenimahalleli Yaşar’ın Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Neoliberal Dönüşümü. Yazı, Türk sosyal güvenlik sisteminde yaşanan neoliberal dönüşümü refah devletindeki dönüşüm paralelinde inceledikten ve dönüşümün sosyal güvenlik sistemindeki sorunlara çözüm olup olamayacağını irdeledikten sonra refah devleti ve sosyal güvenliğin dönüşümünü tartışıyor. Dr. Yaşar, Türkiye’de sosyal devletin neoliberal dönüşümü paralelinde bireysellik ve kamunun rolünün daraltılmasına vurgu yaparak sorunları çözmenin çok uzağında olduğunu tespitinde bulunuyor.

Kamuda Melez Bir Statü: Kadro Karşılığı Sözleşmeli Personel başlıklı yazı ile Süha Oğuz Albayrak ve Dr. İpek Özkal Sayan, kadro karşılığı sözleşmeli personelin (KKSP), Türkiye’de kamu personel sistemi içinde mevzuatta “tanımlanmayan” bir statüye sahip olduğu tespitinde bulunuyorlar. Çalışmada, bilinenin aksine, KKSP istihdamının sözleşmeliliğin bir türü olmadığı, aksine bu statünün ücret yönünden avantajlı ve memurluğa yakın bir statü olduğu sonucuna varıyorlar.

Dr. Elif Çolakoğlu, Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı yazısı ile ülkemizde pek bilinmeyen ve fakat kritik önemdeki bir noktaya dikkatimizi çekiyor. Bir insan hakkı olarak su ve sanitasyonu tüm boyutlarıyla ele alan yazara göre, bulunduğumuz yüzyılda büyük bir güvenlik sorunu durumuna gelen su

kalitesi ve miktarı, bireylerin yaşamlarını tehdit eder boyuta erişmiştir. Yeryüzünde suya erişemeyen ve yeterli hijyen koşullarından yoksun olarak yaşamlarını sürdüren insanların sayısı milyarları bulmaktadır. Yaklaşık 2 milyardan fazla insanın yeterli ve emniyetli içme suyuna erişemediği ve 2.5 milyar insanın ise hijyen koşullarına uygun olmayan bir tarzda yaşamlarını sürdürmek zorunda kaldıkları bilinmektedir. Eğer mevcut eğilimler sürecekseler, 2025 yılına kadar dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisinin, ciddi su kıtlığıyla ya da su yokluğuyla karşılaşacağı varsayılmaktadır. Bu durumdan en çok etkilenecek bölgelerin ise, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da olduğu belirtilmektedir. Özellikle bu bölgelerin kentleri, daha bugünden, hızlı kentleşmeden dolayı su ve sanitasyon hizmetlerini karşılamada büyüyen bir taleple yüz yüze kalmaktadır. Bu tespitler ışığında Dr. Çolakoğlu, söz konusu hizmetlerin, bireylerin yaşamlarının sürdürülebilmesi yönünden vazgeçilmez bir nitelik kazanmakta ve bir insan hakkı konumuna erişmekte olduğunu altını çiziyor.

Dergimizin bu sayısındaki Kitabiyat yazısının konusu, sevgili Hocamız Prof. Dr. Bilsay Kuruç'un Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi - Büyük Devletler ve Türkiye başlıklı yeni kitabı. Yazarı da N. İlder Ertuğrul.

**Doç. Dr. Recep Boztemur**  
**ODTÜ**